

سیاست‌های کلی نظام در خصوص منابع آب

- ایجاد نظام جامع مدیریت در کل چرخه آب بر اساس اصول توسعه پایدار و آمایش سرزمین در حوضه‌های آبریز کشور.
- ارتقای بهره‌وری و توجه به ارزش اقتصادی و امنیتی و سیاسی آب در استحصال، عرضه، نگهداری و مصرف آب.
- افزایش استحصال آب و به حداقل رساندن ضایعات طبیعی و غیرطبیعی آب در کشور از هر طریق ممکن.
- تدوین برنامه جامع به منظور رعایت تناسب در اجرای طرح‌های سد، آبخیزداری، آبخوان‌داری، و شبکه‌های آبیاری و تجهیز و تسطیح اراضی و حفظ کیفیت آب و مقابله با خشکسالی و پیشگیری از سیلاب و بازچرانی و استفاده از آب‌های غیرمتعارف و ارتقای دانش و فنون و تقویت نقش مردم در استحصال و بهره‌برداری.
- مهار آب‌هایی که از کشور خارج می‌شود و اولویت استفاده از منابع آب مشترک

از سال ۸۳ تاکنون

شرکت‌های آب منطقه‌ای و سیاست‌های راهبردی منابع آب

در این مرحله ادارات کل امور استان‌ها با حوزه مدیریتی چند استان به شرکت آب منطقه‌ای استانی با حوزه مدیریت یک استان تبدیل شدند. علاوه بر این سیاست‌های راهبردی توسعه بلند مدت منابع آب در سال ۱۳۸۲ توسط هیأت وزیران که ناظر بر فعالیت در بخش آب خواهد بود، توسط هیأت دولت به تصویب رسید. به گفته حبیب‌الله بی‌طرف، وزیر سابق نیرو این سیاست‌ها به عنوان مهم‌ترین سند در تاریخ آب کشور در سال ۱۳۸۲ توسط دولت تهیه شد که به‌عنوان رئیس کلی راهبردهای بلندمدت مدیریت منابع آب کشور به‌شمار می‌آید. متأسفانه شرایط تبدیل این سند به لایحه دائمی به وجود نیامد، اما از این سند در برنامه چهارم توسعه استفاده شد. از ویژگی‌های این سند آن است که به ۱۸ مقوله مهم مدیریت کلان منابع آب از جمله ارزش اقتصادی، مدیریت مصارف، کنترل کیفیت، هزینه‌تأمین، مبادله آب، آمایش سرزمین، انتقال میان حوضه‌ای، آموزش همگانی، مدیریت اطلاعات، آب‌های مشترک مرزی توجه کرده است.

قانون برنامه توسعه پنجم

در قانون برنامه توسعه پنجم و در فصل پنجم این قانون در حوزه اقتصاد و ماده ۱۴۰، ۱۴۱ و ۱۴۲ نیز به موضوع آب اشاره شده است که مهم‌ترین آن اجرای نظام مدیریتی آب کشور بر اساس سه سطح ملی، حوضه‌های آبریز و استانی به نحوی که تا پایان برنامه با توجه به نزولات آسمانی، تراز منفی سفره‌های آب زیرزمینی در این دشت‌ها نسبت به سال آخر برنامه چهارم حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) دوازده و نیم درصد (۱۲/۵٪) از محل کنترل آب‌های سطحی و دوازده و نیم درصد (۱۲/۵٪) از طریق آبخیزداری و آبخوان‌داری با مشارکت وزارت جهاد کشاورزی بهبودیافته و با استقرار نظام بهره‌برداری مناسب از دشت‌های موضوع این بند اهداف پیش‌بینی شده را تحقق بخشد. یکی دیگر از وظایف محوله برنامه پنجم توسعه این بود که به منظور افزایش بهره‌وری آب کشاورزی، وزارت نیرو مکلف است نسبت به اصلاح تخصیص‌ها و پروانه‌های موجود آب و تحویل حجمی آب به تشکلات آب‌بران به‌نحوی اقدام نماید که سالانه حداقل یک درصد (۱٪) از حجم آب مصارف موجود به‌ویژه در دشت‌های با بیلان آب زیرزمینی منفی کاهش یابد تا آب صرفه‌جویی شده در جهت توسعه اراضی جدید بخش کشاورزی یا سایر مصارف بارورهای محلی و منطقه‌ای و توجه به ارزش آب، وظایف و اختیاراتی را برای وزارت نیرو قائل شده است که بسیاری از آن‌ها قابلیت پیگیری و مطالبه دارد.

قانون‌های بدون عمل

امروز بسیاری هشدار فاجعه می‌دهند، در حالی که سال‌ها قبل قانون و سیاست‌های کلان توسط مقام معظم رهبری و مجلس در راستای بهبود وضعیت موجود بوده است، اما چرا شرایطمان بهتر نشده بلکه بدتر نیز شده؟ چپستی این امر را باید در عدم یا ناقص اجرا کردن بسیاری از قوانین دانست. شاید انتقاداتی به قانون وجود داشته باشد اما در صورت اجرای همین قوانین وضع‌مان بسیار بهتر از امروز می‌بود. به نظر می‌رسد قانون توزیع عادلانه آب که صفت عادلانه را در فضای انقلاب اسلامی به یک می‌کشد؛ توقع به جایی را ایجاد می‌کند که باید از همه مسئولین اعم از وزارت نیرو، جهاد کشاورزی، محیط زیست و صنعت مطالبه کرد، در کنار این بسیاری از سیاست‌هایی کلان در موضوع آب به طور مستقیم دیده شده است و در موارد غیرمستقیم همچون سیاست‌های کشاورزی نیز اشاره شده است؛ همه این‌ها اعلام می‌کند که نمی‌توان نبود قانون را بهانه‌ای برای شرایط بحرانی امروز دانست!

سال ۷۶ تا ۸۳

تشکیل شورای عالی آب و ادغام دو وزارتخانه جهاد و کشاورزی

- در این دوره تفکیک وظایف حکومتی از تصدی‌گری هدف برنامه‌ها قرار گرفته است، اقدامات ساختاری اخیر در این دوره در راستای نگرش جامع یا به هم پیوسته در مدیریت آب عبارتند از:
- تأسیس شورای عالی آب در سال ۱۳۸۰ زیر نظر رئیس‌جمهوری در راستای هماهنگی سیاست‌گذاری فعالیت‌های مرتبط با تأمین، انتقال و توزیع آب در بخش‌های مختلف.
 - انتقال شرکت توسعه منابع آب و نیروی ایران به بخش آب.
 - ادغام دو وزارت جهاد سازندگی و کشاورزی برای بهره‌برداری مناسب از منابع.
 - تشکیل شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران به عنوان مجمع عمومی در کلیه شرکت‌های آب منطقه‌ای و سایر شرکت‌های تابعه و زیرمجموعه بخش آب
 - ابلاغ سیاست‌های کلی نظام در خصوص منابع آب در سال ۷۹

سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف

بند هشتم این سیاست‌ها خواستار ارتقاء بهره‌وری و نهادینه شدن مصرف بهینه آب در تمام بخش‌ها بویژه بخش کشاورزی در چارچوب سیاست‌های طراحی، تدوین و اجرای سند ملی الگوی مصرف آب در بخش‌های مختلف و به هنگام سازی آن شده است. برخی دیگر از مفاد این سیاست‌ها: اعمال سیاست‌های تشویقی و حمایتی از طرح‌های بهینه‌سازی استحصال، نگهداری و مصرف آب، تدوین و اعمال استانداردها و ضوابط لازم برای کاهش ضایعات آب، پایش کیفیت منابع آب و جلوگیری از آلودگی آب‌ها، اصلاح الگوی کشت و اعمال شیوه‌های آبیاری کارآمدتر، ایجاد سامانه‌های بهینه تأمین و توزیع آب شرب و بهینه‌سازی، تخصیص و مصرف آب در بخش تولید بر اساس ارزش راهبردی و اقتصادی بیشتر، برنامه‌ریزی برای استفاده مجدد و بازچرانی آب، تدوین و اجرای برنامه‌های عملیاتی مناسب برای ایجاد تعادل بین منابع و مصارف آب بویژه در سفره‌های زیرزمینی دارای تراز منفی و اعمال مدیریت خشکسالی و سیل، سازگار با شرایط اقلیمی.

تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه بهره‌برداری

در سال ۱۳۸۹ تصویب شد بر اساس آن تمام چاه‌ها غیرقانونی حفر شده از سال ۸۵ تا ۸۰ را قانونی اعلام کرد، برخی انتقادات شدیدی از آن کردند و آن را تیر خلاصی بر وضعیت منابع آبی کشور دانستند.